

Migratie: meer dan een discussie waard

Loobuyck, P. (2001), *Vreemdelingen over de (werk)vloer. Het debat over de migratiestop en de arbeidsmigratie in kaart*, Academia Press, i.s.m. de Stichting Gerrit Kreveld, Gent. ISBN: 90 382 0285 7, 262 pp., 650 BEF.

Het boek *Vreemdelingen over de (werk)vloer* bestaat uit twee delen. Het eerste deel bespreekt de verschillende argumentatielijnen die worden gebruikt pro en contra het afbouwen van de migratiestop. Hierbij komen verschillende invalshoeken en onderwerpen aan bod: demografie, noden op de arbeidsmarkt, internationale verhoudingen, globalisering, 'braindrain' (een land zijn beste/slimste arbeidskrachten ontnemen), gevolgen van migratie voor het gastland en illegale migratie. Het tweede deel toont aan dat arbeidsmigratie een realiteit is en onderzoekt hoe een internationaal immigratiebeleid gestalte zou kunnen krijgen. In de algemene conclusie worden er enkele krachtlijnen uitgezet voor een realistisch en genuanceerd immigratiedebat en worden er bakens uitgezet om in de toekomst naar een ruimer immigratiebeleid te evolueren.

Achtergrondinformatie en opzet van het onderzoek

De Stichting Gerrit Kreveld is een onafhankelijk initiatiefcentrum ter ondersteuning van een toekomstgericht sociaal-democratisch project. Ze heeft onder meer tot doel enkele items van onder de hete adem van het politieke strijdtoneel te halen om ze rustig te bestuderen. Gelet op de doelstelling van de Stichting en de huidige politieke en maatschappelijke toestand, kan het niet verwonderen dat men 'migratie' als eerste inhoudelijk werkthema heeft gekozen. Het project loopt sinds september 1999 en er werden verschillende discussiemomenten en papers voorbereid over inburgering van nieuwkomers, politieke participatie van allochtonen en arbeidsmigratie.

Dit laatste is het onderwerp van *Vreemdelingen over de (werk)vloer*. Het onderzoek speelt in op een debat dat de laatste jaren duidelijk in de lift zit. Migratie is een complex en delicaat onderwerp waarover al te gemakkelijk met slagzinnen en ongenueanceerd wordt gediscussieerd. Vanuit de politiek wordt de migratierealiteit onvoldoende duidelijk gethematiseerd waardoor er in de publieke opinie veel misverstanden bestaan. Zo is het verwarrend dat men aan de ene kant zo weinig mogelijk asielzoekers wil, terwijl aan de andere kant werkgevers schreeuwen om het immigratiebeleid te versoepelen. Maar intussen zijn de werkgevers niet meer alleen met hun pleidooi, ook vanuit de politieke en de onderzoekswereid zijn stemmen te horen die pleiten om meer migratie te institutionaliseren.

Er kunnen hierbij verschillende argumentatielijnen worden gevolgd. Ten eerste het pragmatisch argument: men gaat ervan uit dat de *migratiedruk in de toekomst niet zal verminderen*. Onder de condities van de globalisering zal ook de economische migratie nog aan belang winnen. Uit de migratierealiteit en een blik op de toekomst besluiten sommigen dat men niet moet blijven vechten tegen de bierkaai, maar dat men een actiever immigratiebeleid moet voeren waarin ook een mogelijkheid voor arbeidsmigratie moet voorzien zijn. Dit argument moet echter worden aangevuld met *andere elementen*. Legt men zich niet al te snel

neer bij de onvermijdelijkheid en onbeheersbaarheid van migratie? Moeten staten zich helemaal overgeven aan de economische globalisering en zich helemaal buitenspel laten zetten? Voor wie tot op zekere hoogte in de maakbaarheid van de samenleving blijft geloven kan het niet dat de politiek zich zomaar bij een (economische) realiteit moet neerleggen. Bovendien houdt het pragmatisch argument geen rekening met het feit dat er in Europa nog steeds werkloosheid bestaat, waarin allochtonen overal oververtegenwoordigd zijn. Men moet zich ook de vraag durven stellen in wiens belang de huidige economische migratie gebeurt. Is dit niet op de kap van de ontwikkelingslanden die zonder enig verweer hun (beste) arbeidskrachten moeten laten vertrekken? Tot slot houdt het pragmatisch argument ook geen rekening met de vraag of hier wel een voldoende maatschappelijk draagvlak bestaat om nog meer nieuwkomers toe te laten. Wie voor een ruimer immigratiebeleid pleit, moet met veel factoren rekening houden en zal enkele meer doorslaggevende argumenten moeten kunnen aanreiken. Deze argumenten zijn vooral te vinden in de demografische evoluties en de hiermee gedeeltelijk samenhangende arbeidsmarktsituatie.

Organisatie van een migratiebeleid

Het eerste deel van het boek probeert de verschillende *argumenten in het migratiedebat* in kaart te brengen. Ze worden niet enkel geïnventariseerd, maar tevens op hun realiteitswaarde onderzocht. Op die manier worden enkele illusies doorprikt. Zo is het onmogelijk dat arbeidsmigratie een oplossing zou zijn voor de migratiedruk en de problemen in de landen van herkomst. Internationale solidariteit moet met andere middelen gestalte krijgen. Verwijzend naar de 'braindrain' doen sommigen echter alsof arbeidsmigratie altijd ingaat tegen de principes van de internationale solidariteit. Ook dit berust deels op een mythe. Men kan het fenomeen van de hersenroof niet ernstig genoeg nemen, maar men moet ook durven toegeven dat niet elke geschoolde migrant een exponent is van een braindrain. Alles hangt af van het soort migratie en de specifieke situatie in het land van herkomst.

In het tweede deel van het boek ligt de nadruk op de vraag hoe *migratie beleidsmatig kan worden georganiseerd*. Er worden voor verschillende Europee-

se landen cijfers gegeven die moeten aantonen dat arbeidsmigratie een niet te ontkennen realiteit is. Ook in Vlaanderen worden heel wat arbeidskaarten uitgereikt (6 156 in 1999), heel wat categorieën zijn vrijgesteld en voor hogeschoolden en veelverdieners bestaat er een vrij soepele regeling. Gezien migratie bij uitstek een internationale realiteit is, zal ook een internationaal beleid moeten worden uitgestippeld, maar dat is een moeilijke beveling. Er kunnen wel bepaalde strategieën worden gebruikt om migratie op de internationale politieke agenda te krijgen, maar zelfs de EU heeft na jaren samenwerking slechts enkele aanzetten gegeven van wat ooit een gemeenschappelijk Europees migratiebeleid zou kunnen worden. Bij de bespreking van de vraag hoe arbeidsmigratie naar Europa kan worden georganiseerd, worden er enkele kanttekeningen geplaatst bij het idee van een 'quotasysteem' en wordt ingegaan op de kansen en beperkingen van tijdelijke migratie. Omdat er in de discussie over arbeidsmigratie steevast wordt verwezen naar de zogenaamde immigratielanden, worden deze bestaande immigratiesystemen van naderbij bekeken. Al snel blijkt dat de migratierealiteit van Canada en Australië de vergelijking met Europa niet kunnen doorstaan, maar zelfs in vergelijking met de VS moet Europa niet onderdoen, ondanks de migratiestop. Het feit dat men Canada, Australië en de VS immigratieregio's noemt, heeft minder met de cijfers te maken dan met de manier waarop migratie wordt toegelaten. De immigratielanden laten meer gecontroleerde migratie toe, op basis van een preferentiesysteem en quota, en beperken zich niet tot de categorieën vluchtelingen en 'volgmigranten'. Ze leggen de nadruk op de potentiële positieve effecten van migratie, terwijl hieromtrent in Europa nog een andere mentaliteit overheerst.

Deze mentaliteit blijkt ook uit de defensieve houding die de lidstaten innemen als het over migratie gaat. Ondanks de migratiecijfers blijft men een beleid voeren onder de vlag van de migratiestop, een vlag die de lading niet dekt. Door zich te verschuilen in het discours van de migratiestop toont men zich blind voor de migratierealiteit, met alle gevolgen van dien (gebrekkig onthaalbeleid, blijvende achterstelling van allochtonen op de werkvloer en in het onderwijs).

Redenen om het migratiedebat te openen

Gezien men nog moeite heeft om de huidige migratierealiteit te erkennen en er positief mee om te gaan, is het niet verwonderlijk dat elk pleidooi om de migratiestop af te bouwen op veel tegenkating kan rekenen. Toch zijn er enkele elementen die op zijn minst zouden moeten aansturen op een creatief en open debat.

Vooreerst hebben verschillende landen al op eigen houtje *initiatieven* genomen om meer migratie toe te laten, al dan niet op basis van quota: regelingen voor hooggeschoolden, regelingen voor seizoenarbeiders, grensarbeiders en contractwerkers. Men kan niet blind blijven voor het concurrentieverschil dat dit meebrengt. Of men het graag hoort of niet: de 'slag om de geschoolde migrant' is ook in Europa volop aan de gang.

Bovendien zijn er de *demografische prognoses* en de consequenties hiervan voor de sociale zekerheid en de arbeidsmarkt. Uit berekeningen blijkt alvast dat het onmogelijk is met migratie de verhouding tussen actieven en inactieven in de toekomst in balans te houden. Om de vergrijzing op die manier te lijf te gaan zijn onmogelijk veel nieuwkomers nodig, waardoor de Europese bevolking binnen vijftig jaar al verdrievoudigd zou zijn. Met vervangingsmigratie de actieve bevolking numeriek gelijk houden is realistischer: dan heeft de EU gemiddeld anderhalf miljoen nieuwkomers per jaar nodig. Om de totale bevolking numeriek op peil te houden volstaat een klein miljoen per jaar. Voor sommige landen vereist dit laatste objectief bijna geen inspanning, voor andere landen een verdubbeling of verdrievoudiging van het immigratiecijfer. België zou het aantal nieuwkomers gradueel

moeten optrekken tot 40 à 50 000 per jaar tegen 2040. Een maatschappelijk en politiek debat moet uitwijzen in hoeverre dat scenario wenselijk en haalbaar is.

Wat de arbeidsmarkt betreft: de babyboomgeneratie zal massaal de arbeidsmarkt verlaten en de komende generaties kunnen die uitval niet vervangen. Men spreekt van een *demografisch deficit*. Ook activeringsmaatregelen zullen dit deficit niet kunnen compenseren. Volgens prognoses zou dit tekort oplopen tot een tekort aan 140 000 werknemers in 2025. Als men opteert om meer migratie te institutionaliseren kan dit tot op zekere hoogte aan deze realiteit tegemoet komen. Het spreekt vanzelf dat deze nieuwe immigratie niet mag dienen als alibi – noch voor de overheid, noch voor de werkgevers – om niet meer in de activering van de eigen (allochtone) bevolking te investeren.

De kernvraag is: zijn we bereid om het in de toekomst met minder (actieve) mensen te doen en wat zijn hiervan de economische gevolgen? Komen er 'grenzen aan de groei' of grijpen we deze kans om een *actiever, sociaal en rechtvaardig immigratiebeleid* uit te werken? Migratie is zeker niet het ei van Columbus om de sociaal-demografische problematiek op te lossen, maar het kan wel een bescheiden bijdrage leveren. Het zou dan ook onlogisch zijn deze piste niet verder in overweging te nemen.

Patrick Loobuyck
Medewerker stichting Gerrit Kreveld
Aspirant FWO universiteit Gent

Het boek is te bestellen bij Academia Press, Eekhout 2, 9000 Gent, tel. 09/ 233 80 88 of fax 09/ 233 14 09 (<http://www.academia-press.com>).

Meer info over de stichting Gerrit Kreveld: Bagattenstraat 174, 9000 Gent, tel. 09/267 35 31 of fax 09/ 233 35 32 (<http://users.pandora.be/samenleving-en-politiek>).